

KRITIČKI OSVRT NA UDŽBENIK:

*IVO GRABOVAC: HRVATSKO POMORSKO PRAVO
I MEĐUNARODNE KONVENCIJE,*

Književni krug, Split, 1995, str. 479

A REVIEW OF THE TEXTBOOK:

*IVO GRABOVAC: CROATIAN MARITIME AND
INTERNATIONAL CONVENTIONS*

UDK 347.79(497.13):341.24

Osvrt
Review

U ožujku 1994. god. stupio je na snagu *Pomorski zakonik Republike Hrvatske* kao prvi cjeloviti i sustavni pomorski zakonodavni zbornik koji uređuje sve značajnije javnopravne i imovinskopravne odnose što nastaju u području pomorske plovidbene djelatnosti. Pravno, gospodarsko i političko značenje ovog zakonika je veliko, jer on pretežno sažimlje odredbe šest prijašnjih zakona uz konstituiranje bitno različitih ili donekle promijenjenih sadržajnih rješenja. Njegova temeljna određenja upućuju na zaključak da se prilikom donošenja nastojalo njegove norme maksimalno uskladiti s odredbama niza međunarodnih konvencija iz područja međunarodnog prava mora, pomorskog upravnog prava, te međunarodnog pomorskog imovinskog prava. Stoga svaka analiza našeg pomorskog kodeksa zahtijeva i nužnu usporedbu s rješenjima u inozemnim pravima i relevantnim međunarodnim konvencijama, pa je očito da se radi o teškom i zahtjevnom zadatku.

Ovakav je izazov, po već dobro poznatom običaju, uspješno riješio dr. sc. Ivo Grabovac, redoviti profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu, svojim udžbenikom "*Hrvatsko pomorsko pravo i međunarodne konvencije*". *Nota bene*, radi se o 20-oj knjizi ovog autora (inače člana *Comite Maritime International*) što ga uz objavljenih 14 skriptata i čak 530 članaka svrstava u vodećeg pomorskog teoretičara u cjelokupnoj povijesti hrvatske pomorskopravne znanosti.

Knjiga je opsega 479 stranica, a podijeljena je u tri osnovna dijela.

PRVI DIO (*Hrvatsko pomorsko pravo*) čine dva poglavlja. U prvom poglavlju (str. 7 - 48), nakon uvodnog dijela (pojam, značajke i vrela pomorskog prava), u

sklopu upravnog prava govori se o sigurnosti plovidbe (ustroj službe sigurnosti plovidbe u Hrvatskoj, luke i red u lukama, plovidba, peljarenje), uz kritički osvrt na tematske cjeline o pomorskom dobru, posadi broda i Obalnoj straži Republike Hrvatske. Ovo poglavlje završava deskripcijom pravnog pojma broda, vrsta brodova i individualizacije broda.

Drugo poglavlje prvog dijela (str. 49 - 212) sadrži materiju pomorskog imovinskog prava u 26 posebnih cjelina, pa čini *saedes materiae* ove knjige.

U vezi sa stvarnim pravima posebno se opisuje položaj broda u raznovrsnim imovinskim odnosima (osnovne imovinskopravne osobine broda, stvarna prava - općenito, pravo vlasništva, hipoteka, privilegiji), uz napomene s obzirom na Međunarodnu konvenciju za izjednačenje nekih pravila o pomorskim privilegijama i hipotekama iz 1926. godine i na novu istoimenu konvenciju iz 1967. god. Konačno, spominje se najnovija Međunarodna konvencija o pomorskim privilegijama i hipotekama iz 1993. god. o čijoj bi ratifikaciji valjalo razmisliti u daljnjoj budućnosti.

U dijelu o osobama govori se o brodaru, poduzetniku nuklearnog broda, naručitelju, krcatelju, primatelju, pomorskom agentu, otpremniku i slagaču, Naglašenu vrijednost ima onaj dio sadržaja u kojem autor znanstveno analizira institut općeg ograničenja odgovornosti i brodara u našem pravu i međunarodnoj unifikaciji koje povezuje Konvencija o ograničenju odgovornosti za pomorska potraživanja iz 1976. god. (prva pomorska konvencija koju je ratificirala Republika Hrvatska 1992. god.).

Posebno uspješno poglavlje je ono o ugovorima o iskorišćavanju brodova. Ugovori o prijevozu stvari prikazani su svestrano (izvršenje ugovora, priprema za ukrcaj i prijevoz stvari, opći pravni problemi vezani za

*Dr. Dragan Bolanča
Pravni fakultet Split
Split

mjesto pristajanja, ukrcaj i iskrcaj tereta, vrijeme ukrcavanja i iskrcavanja, teretnica, predaja tereta primatelju, odgovornost brodarica za štete na stvarima i za zakašnjenje, vozarina, privilegiji na stvarima ukrcanim na brod, prestanak ugovora) uz fundirano istraživanje svih suptilnih razlika u međunarodnoj reglementaciji, jer autor obrađuje i Međunarodnu konvenciju za izjednačavanje nekih pravila o teretnici (Haaška pravila) iz 1924. god., Protokol o izmjeni te konvencije (Vibyjska pravila) iz 1968. god. (oba međunarodna akta Republika Hrvatska je nedavno ratificirala), te novu Konvenciju UN o prijevozu robe morem (Hamburška pravila) iz 1978. god. Zatim se opisuju preostala dva imenovana ugovora o plovidbenom poslu - prijevoz putnika i prtljage (u korelaciji s Atenskom konvencijom o prijevozu putnika i njihove prtljage morem iz 1974. god. i dva Protokola te konvencije iz 1976. i 1990. god. za koje autor misli da bi bilo nužno da im naša država pristupi), te tegljenje, da bi *in fine* autor razmotrio i ostale plovidbene poslove. U sklopu građe ugovora o iskorišćavanju brodova spada i prijevoz u kojem sudjeluje više prijevoznika (pozornost privlači analiza međunarodnog mješovitog prijevoza stvari i Konvencije UN o međunarodnom multimodalnom prijevozu robe iz 1980. god), te zakup broda.

Autor nije propustio spomenuti relevantna pitanja u vezi s plovidbenim nezgodama kao što su pomorske havarije, sudar brodova, spašavanje (implicirajući novu Međunarodnu konvenciju o spašavanju iz 1989. god. čiju bi nužnost ratifikacije, po mišljenju autora, valjalo ozbiljno razmotriti) i vađenje potonulih stvari.

U poglavlju o izvanugovornoj odgovornosti vlasnika broda i brodarica razmatra se njihova odgovornost za smrt i tjelesne ozljede, za oštećenje stvari i onečišćenje okolišta, te za onečišćenje izlivanjem nafte s broda (ulja) koje se prvozi kao teret. Upravo je ova zadnja analitička jedinica posebno stručno fundiranja i posebno vrijedna za teoriju i praksu, jer autor logično i uvjerljivo obrazlaže domaće propise i kompleksan spektar međunarodnih pravila (Međunarodna konvencija o građanskoj odgovornosti za štete onečišćenjem naftom i uljima iz 1969. god., Međunarodna konvencija o osnivanju međunarodnog fonda za naknadu štete od onečišćenja naftom i uljima iz 1971. god. s Protokolima tih konvencija iz 1984. i 1992. god.), pri čemu se zalaže za potrebu ratifikacije novih protokola iz 1992. god.

Izdvojene tematske cjeline čine pomorsko osiguranje, mjerodavno pravo i djelokrug sudova Republike Hrvatske, pomorska prodaja, te mjere sigurnosti i izvršenja na brodovima.

DRUGI DIO (*Značenje međunarodne unifikacije*) opsegom je kratak (str. 213 - 237), ali sadržajno veoma

značajan. Poznato je da je pomorsko pravo univerzalno, jer sredstva i uvjeti plovidbe svugdje stvaraju iste ili slične probleme, zbog čega je potrebno da se istim ili sličnim pravnim rješenjima reguliraju konkretni pomorskopravni odnosi. Stoga je ujednačavanje (unifikacija) pomorskog prava *condicio sine qua non* pomorske plovidbe kao odraz nastojanja da se uklone nastale razlike u pravima pojedinih zemalja, koje mogu sputavati međunarodni razvoj pomorskih prometnih aktivnosti. Ova je tematika izvorno prezentirana kroz tri teme koje imaju presudno značenje u unifikacijskim nastojanjima: ujednačavanje pomorskoga imovinskog prava putem obvezne primjene konvencija, ujednačavanje pomorskog prava i problematika rezervi u međunarodnim konvencijama, te uvjeti o stupanju na snagu konvencija i ciljevi ujednačavanja pomorskoga prava.

TREĆI DIO pod nazivom *Konvencije pomorskoga imovinskog prava* (str. 241 - 450) čini najopsežniji dio knjige. U njemu su navedeni u našem prijevodu integralni tekstovi 33 međunarodnih konvencija (uključujući njihove izmjene i dopune) i protokola iz područja pomorskoga imovinskog prava. Međunarodni instrumenti razvrstani su kronološkim redom (od 1910. do 1993. god.), nakon svakog teksta autor u svojim bilješkama ističe osobne opservacije, *inter alia* koje konvencije vezuju Republiku Hrvatsku na temelju notifikacije o sukcesiji, a koje izravnom ratifikacijom. *In fine*, radi sveobuhvatnosti autor u posebnom dodatku (str. 451 - 462) uvrštava i tekst York-Antverpenskkih pravila iz 1974. god. (izmijenjenih 1990. i 1994. god.), koja nisu međunarodna konvencija, ali imaju veliko praktično značenje u uređenju i likvidaciji zajedničkih havarija.

Knjiga završava popisom bogate literature (144 izvora) iz kojeg je vidljivo da je autor rabio, osim domaćih, i različita pravna vrela iz engleskog, talijanskog, francuskog i njemačkog jezičnog područja (str. 463 - 467). Hvale je vrijedan trud autora koji nam je također predočio i popis važećih propisa u Republici Hrvatskoj o pomorskog plovidbi (str. 467 - 471).

Knjiga "*Hrvatsko pomorsko pravo i međunarodne konvencije*" prof. dr. sc. Ive Grabovca prvorazredno je znanstveno djelo. Pisana je akribično, legibilno i sistematično, dok joj originalnost, bogatstvo i kvalitet sadržaja daje neprocjenjivu praktičnu vrijednost. Dugogodišnja plodna djelatnost sustavnog izučavanja pomorskih pravnih instituta od strane autora, po našem mišljenju, rezultirala je njegovim najboljim djelom. Kao vrstan znanstvenik, praktičar i pedagog, prof. Grabovac je pravničkoj javnosti pružio dodatan dokaz zašto kao jedan od najboljih poznavatelja problematike pomorskog prava spada u red vodećih hrvatskih pravnikar i znanstvenikar uopće. Za dobrobit naše znanstvene zajednice, nadamo se da će Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti znati valorizirati vrijednost autora.